
Eindelijk een visie op politievrijwilligers, maar we zijn er nog niet

Na ruim twintig jaar stilstand eindelijk een doorbraak

In 1995 constateerde de Stichting Maatschappij en Politie (SMP), de voorloper van de huidige Stichting Maatschappij en Veiligheid (SMV), dat de vrijwillige politie in Nederland ondanks haar lange bestaan in Nederland onvoldoende tot bloei is gekomen, en dat er te veel negatief getinte discussies rond haar functioneren hebben plaatsgevonden en dat er sprake is van onvoldoende creativiteit bij het zoeken van een verdere uitbouw van het instituut. De SMP betreurde dit, omdat vrijwillige politie naar haar oordeel vele mogelijkheden biedt. De stichting wees erop dat politievrijwilligers door hun opleiding en door hun betrokkenheid een belangrijke rol kunnen spelen bij het vergroten van maatschappelijke veiligheid. Ook achtte de SMP de aanwezigheid van vrijwilligers een belangwekkende mogelijkheid om een breed scala van meningen en visies uit de samenleving heel direct binnen de politieorganisatie te laten doorklinken ¹.

Het was wrang te moeten constateren dat die woorden uit 1995 anno 2015 nog steeds opgeld deden. Dat bleek uit het onderzoek dat Ronald van Steden en Shanna Mehlbaum van de Afdeling Bestuurswetenschappen en Politicologie van de Vrije Universiteit Amsterdam in opdracht van de SMV in 2015 publiceerden². De SMV constateerde met lede ogen dat na twintig jaar nog steeds geen vooruitgang was geboekt om de vrijwillige politie binnen de Nederlandse politie een passende plaats te geven. Het onderzoek van Van Steden en Mehlbaum toonde dat er na twintig jaar nog steeds geen sprake was van een visie op politievrijwilligers bij de Nederlandse politie.

Maar daar is nu verandering in gekomen. De SMV heeft met vreugde geconstateerd dat de minister van Veiligheid en Justitie in maart 2016 een visie op politievrijwilligers heeft vastgesteld³. Daar hebben de politievrijwilligers na al die jaren meer dan recht op. Zij krijgen eindelijk de aandacht die zij jarenlang hebben moeten ontberen.

De visie in het kort

In de visie die de minister van Veiligheid en Justitie heeft vastgesteld is er sprake van drie typen politievrijwilligers, namelijk:

- Politievrijwilligers die zijn belast met uitvoerende werkzaamheden op het terrein van de gebiedsgebonden politiezorg (GGP). Binnen de basispolitiezorg ondersteunen zij de uitvoering van kerntaken van de politie, kunnen zij extra inzet plegen op landelijke en regionale prioriteiten óf verrichten taken waar beroepskrachten minder aan toekomen;

¹ Stichting Maatschappij en Politie (SMP), *De vrijwillige politie in nieuw perspectief*, Dordrecht: SMP, 1995.

² Ronald van Steden en Shanna Mehlbaum (2015), *Politievrijwilligers (on)gewenst.....? Over politieke steun, een enthousiaste werkvloer en falend beleid*, Amsterdam / Den Haag: Vrije Universiteit Amsterdam / Stichting Maatschappij en Veiligheid (SMV).

³ *Visie op politievrijwilligers binnen de politie*, Den Haag, maart 2016.

- Politievrijwilligers die als experts worden ingezet, bijvoorbeeld bij beveiliging, intelligence, de meldkamer, tactische opsporing, forensische opsporing, intake en service; operationele specialismen. Deze politievrijwilligers beschikken over specifieke expertise. Ook zij ondersteunen de uitvoering van kerntaken van de politie, plegen inzet op landelijke en regionale prioriteiten, verrichten taken waar beroepskrachten minder aan toekomen of versterken de politie met specifieke expertise (bijvoorbeeld tegenspraak in opsporingsonderzoek door chemicus of notaris)⁴ ;
- Politievrijwilligers die zijn belast met uitvoering van vooral technische, administratieve en overige taken. Zij kunnen worden ingezet bij de bedrijfsvoering van niet-essentiële ondersteunende taken en werkzaamheden waarvan de politie profijt heeft als ze wél worden gedaan, representatieve taken waarvoor een aanstelling noodzakelijk wordt geacht, zoals de politiemuziekgezelschappen en opvang van spoedeisende, incidentele en kortstondige pieken in administratief werk⁵.

De SMV acht het positief dat er erkenning komt voor politievrijwilligers die als experts over kennis, ervaring en vaardigheden beschikken waar de politie niet of onvoldoende over beschikt. Deze experts komen te staan naast de min of meer traditionele politievrijwilligers in de basispolitiezorg. Beide typen politievrijwilligers zijn volwaardige medewerkers van de politie, die een rechtstreekse bijdrage leveren aan de veiligheid van ons land.

In het geheel niet te spreken is de SMV dat via een achterdeurtje het fenomeen van volontairs blijft bestaan. Zij mogen dan wel geen 'volontair' meer heten, maar 'politievrijwilligers die belast zijn met administratieve, technische en overige taken'; ondertussen doen zij hetzelfde als de vroegere volontairs. Volgens de SMV duidt dit op een streven van de Nationale Politie om juist vooral volontairs aan te stellen als politievrijwilligers. Deze volontairs verrichten vaak niet-politiële taken, die de politieorganisatie goed uitkomt, denk aan auto's wassen, politiehonden verzorgen en dergelijke. Aan dit streven liggen twee redenen ten grondslag:

- de druk van de 10%-doelstelling van de minister van Veiligheid en Justitie.⁶ 'Volontairs' zijn gemakkelijk te werven en behoeven geen opleiding aan de Politieacademie;
- de inzet van 'volontairs' is voordelig. Zij verrichten taken die anders door betaalde krachten moeten worden gedaan.

Natuurlijk speelt ook op de achtergrond het idee mee dat 'volontairs' geen bedreiging vormen voor beroepskrachten. Zij 'verdringen' immers de beroepskrachten niet. Die gedachte gaat echter wel gemakkelijk voorbij aan het feit dat de 'volontairs' wel niet-executief politiepersoneel 'verdringen'. Volgens de SMV is de inzet van 'volontairs' een oneigenlijk gebruik van de functie van politievrijwilligers.

Een volgend bezwaar van de SMV is de samenstelling van de Toetsingscommissie Politievrijwilligers die 'verdringing' dient te bewaken. Die samenstelling is buitengewoon onevenwichtig:

⁴ Indien de aanstelling van deze experts geschiedt als vrijwillige ambtenaar zijn deze experts volgens de SMV als volwaardige politievrijwilligers te beschouwen.

⁵ Volgens de SMV zijn deze ondersteunende vrijwillige ambtenaren niet als politievrijwilligers te beschouwen. Zij bieden aan de politie ondersteuning maar verdringen wel niet-executief politiepersoneel.

⁶ Eerder werd als doel gesteld om vóór eind 2016 5.000 politievrijwilligers te hebben geworven. De politie houdt vast aan dit aantal, maar zal voor de realisatie van deze ambitie meer tijd nemen.

- twee leden van de politievakbonden;
- een lid van de Centrale Ondernemingsraad (COR) van de Nationale Politie;
- twee vertegenwoordigers van de Nationale Politie,
- een voorzitter uit de directie HRM van de Nationale Politiepolitie.

De Landelijke Organisatie van Politievrijwilligers (LOPV) als belangenbewaker van de politievrijwilligers ontbreekt, maar ook andere maatschappelijke organisaties die onafhankelijk van de politie opereren zien we niet in de samenstelling terug. Het is vooral één en al politie wat de klok slaat. Dat staat een onafhankelijke toetsing behoorlijk in de weg.

Naar een verbeterde visie

Lange tijd heeft de overheid veiligheid als 'haar' kerntaak beschouwd en geen acht geslagen op het feit dat de overheid natuurlijk nooit in staat is om deze taak *alleen* waar te maken, en veiligheid te garanderen. Aan het monopolistisch gedrag van de overheid ten aanzien van veiligheid kwam in de jaren tachtig en negentig van de vorige eeuw een einde. In die periode deed zich een fundamentele wijziging in het veiligheidsdenken voor. Veiligheid werd sindsdien beschouwd als een gedeelde verantwoordelijkheid. Enerzijds is veiligheid nog steeds een kerntaak van de overheid, anderzijds zijn burgers, ondernemingen en organisaties hiervoor nu nadrukkelijk medeverantwoordelijk. Het instituut politievrijwilligers leent zich heel goed om die gedeelde verantwoordelijkheid van burgers waar te maken.

De SMV is van mening dat alle zeilen dienen worden bijgezet om te streven naar volledig erkende en gewaardeerde politievrijwilligers, die als volwaardige politiemensen kunnen optreden. 'Volontairs' passen niet in dit beeld.